

Mikro Tarih ve Yeni Kültürel Tarih

Mikro tarih kendi içinde önemsiz ama daha büyük yapıları ortaya çıkartan küçük olaylara odaklanma demektir. Mesela bir Fransız fabrikasında işçiler fabrika sahibinin kedisini öldürüyor [Darnton]; birtakım Çinli ayaklanmacı ortalıkta dolaşp kuyrukları dağıtıyor [Kuhn]; savaşlardan geri dönen biri Martin Guerre olduğunu iddia ediyor ama köylüler onun bir taklitçi olduğunu düşünüyor [Davis]; İtalya’da engizisyon mahkemesi bir değirmenciği sorguluyor çünkü bu adam dünyanın aslen kocaman bir peynir olarak yaratıldığını söylüyor [Ginzburg]. Bu ilginç olaylar neden önemli olsun? Hayden White’ın sözleriyle bu gibi çalışmalar kapsamlama (mecazi olarak bir parçanın daha büyük bir bütünü ifade ettiği, synecdoche) edebiyata yaslanıyor. ‘Mecazi *kapsamlama* ile ... iki parça öyle bir bütün içinde *entegre* edilebilir ki sonuç *niteliksel* olarak bunların ikisinin toplamından çok farklı olur ve parçalar mikrokozmetik kopya olmaktan çıkmış bir yorumlamayı mümkün kılar.’ ‘Mecazi bir kapsamlama ile...bu iki parçayı -parçaların toplamından niteliksel olarak ve parçaların birbirlerinin mikrokosmik kopyaları olması yoluyla- bir bütüne birleştirme şeklinde anlamak mümkündür. [s. 35; örnek olarak ‘Herşeyiyle tek yürek olmuştu (çok nazik ve cömert olmak, mecazi)].

Bu yaklaşım aynı zamanda kültürel antropolojinin ortak bir kültürü temsil eden sembol ve ritüellere (tören) odaklanmasından da besleniyor. Antropologlar genellikle sadece bir köyde alan çalışması yaparlar, fakat bu mikro çalışmadan bu yerin içinde bulunduğu daha geniş bölge hakkında sonuçlar elde ettiklerini söylerler. Geertz’e göre Balililerin horoz dövüşü sadece ilginç bir oyun değil aynı zamanda Balililerin kendi hayatlarının ne anlama geldiğine dair temel bir anlayışını ortaya seren dramatik bir olaydır.

Bu yaklaşım tarih çalışmalarına ne kattı? Bize kaynaklarımızdaki bazı en ilginç detaylar hakkında yazma fırsatı verdi, öyle olaylar ki aslında genel anlatının bütününe tam olarak uymazlar. Birçok diplomatik kaynaklar oldukça sıkıcı oluyorlar; genelde sosyal tarihin konusunun merkezi de günlük hayatın rutininden ibaret. İşte mikro tarih sayesinde eğlenceli kısımları da anlatmanın bir yolu çıkıyor. Aynı zamanda kişisel hayatların genelde resmi kaynaklarda, istatistiksel taramalarda ya da siyasi programlarda ortaya çıkmayan gizli detayları da gösteriyor. Alışılmışın dışında, acayip (grotesk), tuhaf ve marjinal görünen yönler düşünüldüğünde merkezi kurumları açıklığa kavuşturabilir. ‘Yeni Kültürel Tarih’ bu

programı çok daha ileri götürüyor. Foucault'un etkisi tarihçileri bir toplumun merkezi güç ilişkileri hakkında ipuçları elde etmek için gizli nişlere (bölmelere) bakmaya yöneltti: akıl hastanesi, hapisane, medikal klinikler, alışılmışın dışında cinsel pratikler gibi konuların hepsi rasyonellik, adalet, bilim ve 'ben' ile ilgili kavramlar hakkında birçok şey iletiyor. Neyin dışlandığına ve neyin reddedildiğine bakarak neyin onay gördüğünü çıkartabiliriz: rasyonellik deliliğe karşı olmakla tanımlanıyor vs.

Bu yaklaşımların riski nedir? Antropoloji ve tarih uzun zamandır sosyal bilimlerin birbirlerine rakip kuzenlerdir. İkiside daha genel bakan siyasal bilimler ve ekonomiye göre belirli bir yer ve yerel deneyimlere ilgileriyle benzer bir odaklanmayı paylaşıyorlar. Ancak metod anlamında birbirlerinden oldukça farklılaşıyorlar. İlk olarak birçok tarihçi klasik antropolojinin devleti ihmal ettiğini iddia ediyorlar. Kendi kendine yeten bir köy cemiyeti üzerine odaklanmaları cemiyet içinde yaşadığı daha geniş güç yapılarından tecrit ediyordu. [Fischer & Marcus] Mesela bu Redfield'in Çin'in popüler kültür çalışmalarını etkileyen 'küçük gelenekler' çalışmasındaki esas problemdi. Kısa bir süre içinde aslında küçük ve büyük gelenekler ayrımının o kadar kolay yapılabilir birşey olmadığını anladık. İkinci olarak, sınıf, toplumsal cinsiyet, ırk, din, ve kurum çatışmaları genel kavrayışları vurguladığımızda önemsenmeme eğilimi gösterir. Hernekadar işveren ile Fransız işçiler arasında bir güç kavgası olduysa da her iki taraf da 'kedinin' genelde neyi imgelediğini biliyordu. Peki her çatışma ve baskıcı [tarihsel norm] durumunda iki tarafında ortak noktaları olduğunu varsayabilir miyiz? Eugene Genovese'de benzer bir şekilde köle sahibi ve köle arasında acımasızlığın yerine müzakereyi vurgulayan organik, tutucu bir köle toplumu modeli sunduğu için eleştirilebilir.

Üçüncü olarak antropologlar tarihdışı olmaya eğilimlidirler. Onlar anlatılan kültürün nasılsa zamansal değişimin dışında durduğunu ima edecek 'etnografik şimdiki zamanda' yazarlar. Mikro tarihçiler de küçük olayları ışığında kültürel genellemeler yapmaya cezbedilirler [bkz. Darnton'un Roger Chartier tarafından eleştirilen 'Fransızlık' üzerine çıkarsamaları; Ginzburg'un La Capra tarafından eleştirilen Avrupa'da büyük anti elitist kültür direnişi gösteren bir yeraltı popüler direnişi ile ilgili hipotezi.]

Son olarak, otorite sorunsalı var. Prensip olarak tarihçinin analizleri onun baktığı kaynaklara bakılarak kontrol edilebilir. Tabii ki bu kadar kolay değil: kimse başka bir çalışmanın tüm dipnotlarına bakmaz ve başka bir araştırmacı aynı kaynakları bambaşka bir şekilde yorumlayabilir. Ama en azından kontrol etmenin bir yolu var. Ancak bir antropoloğun köyüne gidip onunla hemfikir olabiliyormuyuz diye bakmamız mümkün değil. Genelde haber

kaynakları anonimdir ve yer tanımlanmaz; biri oraya geri gitse bile bu başka bir zamanda olacak, başka insanlarla görüşecektir. Antropologların büyük ihtilaflardan biri bir araştırmacının klasik mevkilerden birine başka bir zamanda ve başka sorularla tekrar gitmesiyle oluşuyor; birisi Redfield'in orijinal Meksika köyünü ziyaret ediyor ve bambaşka sonuçlarla geri dönüyor; Derek Freeman'ın Samoa'ya gitmesi ve Margery Mead'in versiyonundan aşırı derecede farklı bulunca en sert tartışmalardan biri başladı; ya da Çin aileleri üzerine Margery ve Arthur Wolf'un ya da Japonya için Ella Wiswell ve Robert Smith'in birbirlerine zıt yorumlarına bakın. Bunlar karı koca ekiplerdi, her ikiside etnograf olarak yetişmişler ve aynı köyde yaşamışlardı: biri genelde erkeklerle konuşup oldukça amansız bir gelenekselcilik, atalara saygı, sosyal düzen resmi edinmiş; genellikle kadınlarla görüşen ise müstehcen cinsellikle ilgili, yakın çocukluk dönemleri, ve Çin'de olmadığı söylenen 'uterin ailesi' (anne ve çocuklardan oluşan) ile ilgili konuşmalar dinlemiş. Aynı köydeki kadın ve erkekler sanki bambaşka dünyalarda yaşıyorlardı. Bir insan bir bütünün hepsini nasıl kavrar?

Mikro tarih de genelde çok da kolay çapraz kontrol edilemeyecek az sayıda bir belge koleksiyonuna dayanmak zorunda. Bu günlerde antropologlar çalıştıkları topluluklarla kendilerinin ilişkilerini irdeliyorlar; bu kendini bilme ve irdeleme durumu genel geçer gerçekler bulma iddialarının temelini çürütüyor. Tarihçiler de gitgide kaynakların güvenilirliği ve kendi söyledikleri hakkında endişelenip daha öze-dönüştü olmaya başladılar. Tarihsel demografide araştırmacı bireysel raporların güvenilir olmaması halinde dahi büyük sayıda standart raporları toplayıp akla yatkın bir ortalama çıkartabilir; mikro tarihle ise bir olayın ne kadar temsili olduğunu çıkartmak oldukça zordur.

Antropologlar tarihsel kaynakları kullansalar bile sert tartışmalar kaçınılmazdır. Obeyesekere ve Sahlin arasındaki Hawaililerin Kaptan Cook hakkındaki fikirleri üzerine tartışmaları bir inceleyin. Sahlin'e göre Cook Hawai'ye ayak bastığında tam da bir Hawaili ritüelin bir tanrı beklediği döngüye rast geliyordu ve dolayısıyla Cook bir tanrı gibi tapınıldı; Cook geriye bu döngüde yanlış bir zamanlamasında döndü ve sonuç olarak onu öldürdüler. Obeyesekere Sahlin'in bu görüşüne yerlilerin düşüncelerine Batı'nın ritüel fikirlerini dayattığı için saldırdı: onun bir Sri Lankalı olarak ritüel deneyimlerinden yola çıkarak iddiası ritüellerin böyle basit bir şekilde çalışmadığıdır. Burada çok fazla hararet ve bazı ışıklar var.

Tarihçiler arasında hararetle tartışmalar yok değil tabii ki; ama argümanların yapılması, metinlerin yorumu tarihçiler ve antropologlar arasında esasa ilişkin çok mu farklıdır? İkimiz de uzun zamandır ölü olan ya da bizden çok farklı olan insanlar hakkında onların algılama

anlayışlarını kavramak için geniş iddialarda bulunuyoruz. Neden birbirimizle geçinip gitmiyoruz? Son olarak da bu tartışmaların çoğu cezbedici bir şekilde olgu ve kurmaca tartışmasına taşınıyor. Tarihsel kurmaca uzun zamandır tarihçilerin imrendikleri rakipleri oldu: çok sayıda insan profesyonel tarihçiler yerine Orta Çağ Walter Scott'dan okudular ya da Kennedy suikastı hakkında Oliver Stone'un *JFK* filminden öğrendiler. Bazı tarihçiler Simon Schama'nın *Dead Certainties* ya da Jonathan Spence'in *The Death of Woman Wang* çalışmalarında yaptığı gibi bu sınırı tamamen kaldırma taraftarı. Bu pratik ne kadar meşru? Keskin sınırlar oluşturmak tabii ki mümkün değil ancak yine de tarihçilerin birşeyin doğrulanabilir olmasının gerçekte pek önemli olmadığını söylemeleri, ya da 'anlatıya geri dönüşün' bize daha heyecanlı hikayeler, her ne kadar gerçek olmaları önemsiz, yazma fırsatı vererek okuru geri kazanabileceğimizi söylemeleri beni huzursuz ediyor. İşte o zaman Goya'nın lafı aklıma geliyor: 'Aklın uyuduğu yerde canavarlar ortaya çıkar ['El sueño de la razon produce monstrous]' ve merak ediyorum mesela Yahudi Soykırımının (Holocaust) hikayeden başka birşey olmadığını söyleyen bir revizyoniste nasıl aksini ispatlayacağız. Fazla ileri gitmek diye birşey var; iyi çitler iyi komşular yapar; tarihin kurmacayla ya da antropoloji ile aynı şey olmadığına ısrar etmeye devam etmeliyiz; her yol mübah değildir?

KAYNAKÇA

- Roger Chartier, Dominique LaCapra, et.al. Darnton ile tartışmaları: *Journal of Modern History* [bir de Roger Chartier'de, *Cultural History*]
- James Clifford ve George Marcus, der., *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography, a School of American Research advanced seminar* (Berkeley, 1986).
- James Clifford, "Identity in Mashpee", *The Predicament of Culture: Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art* (Cambridge, Mass, 1986).
- Robert Darnton, *The Great Cat Massacre and Other Essays* (New York, 1984).
- Natalie Zemon Davis, Martin Guerre; Arnault Du Tilh, *The Return of Martin Guerre* (Cambridge, Mass, 1983).
- Mark Elvin, "Tales of *Shen* and *Xin*: Body-Person and Heart-Mind in China during the Last 150 Years", Michel Feher, Ramona Naddaff, Nadia Tazi der., *Fragments for a History of the Human Body, Part Two* (New York, 1989).
- Michael Fischer ve George Marcus, *Anthropology as Cultural Critique: an experimental moment in the human sciences* (Chicago, 1986).

Clifford Geertz, "Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight", *The Interpretation of Culture: selected essays* (New York, 1973) kitabında.

Carlo Ginzburg, *The Cheese and the Worms: The Cosmos of a Sixteenth-Century Miller* (Baltimore, 1980).

Aletta Biersack; Lynn Hunt, der., *The New Cultural History* (Berkeley, 1989) [özellikler Alberta Bierstadt'ın makalesi]

Philip Kuhn, *Soulstealers: the Chinese sorcery scare of 1768* (Cambridge, Mass, 1990)

Harold Mah, "Suppressing the Text: The Metaphysics of Ethnographic History in Darnton's *Great Cat Massacre*", *History Workshop* 31 (Spring 1991): 1-20; (Darnton'un Derridayan eleştirisi)

Edward Muir, Guido Ruggiero, der., *Microhistory and the Lost Peoples of Europe* (Baltimore, 1991)

Gananath Obeyesekere, *The Apotheosis of Captain Cook: European Mythmaking in the Pacific* (Chicago, 1992)

Robert Redfield, *The little community: and Peasant Society and Culture* (Chicago, 1960).

William G. Roseberry, "Balinese Cockfights and the seduction of Anthropology", *Social Research*, 49 (1982): 1013-28.

D. Marshall Sahlins, *Islands of History*, 4. bölüm, "Captain Cook, or the Dying God" (Chicago, 1985).

D. Marshall Sahlins, *How "Natives" Think: About Captain Cook, for Example* (Chicago, 1995).

Simon Schama, *Dead Certainties : unwarranted speculations* (New York, 1991) [review by Gordon Wood in *New York Review of Books* (June 27, 1991)]

Jonathan Spence, *The Death of Woman Wang* (New York, 1978).

Nicholas Thomas, *Out of Time: History and Evolution in Anthropological Discourse*, (Cambridge, 1990)

Hayden White, *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe* (Baltimore, 1973).

Margery Wolf, *A Thrice Told Tale: Feminism, Postmodernism, and Ethnographic Responsibility* (Stanford, 1992).